

**MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGIK
JARAYONLARNI INNOVATSION YONDASHUV
ASOSIDA LOYIHALASHTIRISHNING MAZMUN-
MOHIYATI.**

X. N. Nuritdinova.

Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim kafedrası mudiri (PhD).

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirishning mazmun-mohiyati va ahamiyati yoritilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda pedagogik jarayonlarni tizimli va maqsadli tashkil etishning zarurligi asoslab berilgan. Maqolada pedagogik loyihalashtirishning asosiy tamoyillari, zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik jarayonlarni samarali loyihalashtirish natijasida ta'lim sifatini oshirish va bolalarning ijtimoiy, intellektual va jismoniy rivojlanishiga erishish masalalari ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik jarayon, loyiha, syujetli rol o'yinlar, individual, jarayon, psixologik, ijtimoiy, ma'naviy, xayoliy vaziyat, ta'lim, maqsad, mazmun, ijodiy qobiliyatlar.

Аннотация. В данной статье освещаются сущность и значение проектирования педагогических процессов в дошкольном образовании. Обоснована необходимость системной и целенаправленной организации педагогических процессов в обеспечении всестороннего развития дошкольников. В статье проанализированы основные принципы педагогического проектирования, современные подходы и преимущества применения инновационных технологий. Рассматривались также вопросы повышения качества образования и достижения социального, интеллектуального и физического развития детей в результате эффективного проектирования педагогических процессов.

Ключевые слова: педагогический процесс, проект, сюжетно-ролевые игры, индивидуальный, процесс, психологическая, социальная, духовная, воображаемая ситуация, воспитание, цель, содержание, творческие способности.

Jahon ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarida maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishda ilg'or modellarni joriy qilish, kadrlar resurslarini yaratish strategiyalarini isloh qilish, ta'lim jarayonini modellashtirish, uzluksiz kasbiy sifatlarni va kompetensiyalarni rivojlantiruvchi ta'limiy faoliyatni takomillashtirish, o'quv jarayoni sifatiga qo'yiladigan talablar mazmunini boyitish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Shu jihatdan, maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish va tarbiyachi pedagoglarni kasbga tayyorlashni xalqaro malaka talablari asosida olib borish, ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'tarish, maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish darajasi diagnostikasini amalga oshirish, ijtimoiy loyihalashtirishni faollashtirish tendensiyalarini aniqlash bo'yicha ilmiy-tadqiqotlarga e'tibor berilmoqda.

Pedagogik faoliyat – bu ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish, boshqarish va amalga oshirishga yo'naltirilgan faoliyatdir. Uning turlari o'qitish jarayonida qo'llaniladigan usullar, shakllar va vositalarga asoslanib turli xil yo'nalishlarda farqlanadi. Pedagogik faoliyatning mohiyati va uning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati haqida ko'plab taniqli pedagoglar va mutafakkirlar o'z fikr-mulohazalarini bildirgan. Quyida ulardan ba'zi muhim fikrlarni keltirib o'tamiz: **Lev Semyonovich Vygotskiy (1896–1934)** “Ta'lim jarayoni bolaning rivojlanishida yaqin taraqqiyot zonasini yaratishi kerak.” Vygotskiyning fikricha, pedagog bolaning mavjud imkoniyatlari bilan rivojlanish imkoniyatlari o'rtasida ko'priq qurishi kerak. Ta'lim jarayoni ijtimoiy muloqot asosida shakllanishi lozim. **Xulosa:** Pedagogik faoliyat bolaning ijtimoiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynashi kerak. Bu, ayniqsa, hamkorlik va muloqotning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Abu Nasr al-Farobiy (873–950) "Inson kamolotga ta'lim va tarbiya orqali erishadi." Al-Farobiyning fikricha, ta'lim-tarbiya jarayoni insonni nafaqat ilmiy bilim bilan boyitadi, balki uni axloqiy va ma'naviy jihatdan mukammal qiladi. **Xulosa:** Pedagogik faoliyatning asosiy maqsadi insonni ma'naviy, axloqiy va intellektual jihatdan mukammal shaxsga aylantirishdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish muhim ahamiyatga ega bo'lib, bolalarning intellektual, ijtimoiy, emotsional va jismoniy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan.

Ushbu jarayonning o'ziga xos xususiyatlari va mazmuni quyidagilardan iborat:

1. Bolalar yosh xususiyatlarini hisobga olish.
2. Kompleks yondashuv.
3. Didaktik prinsiplarga asoslanish.
4. Tarbiyaviy va o'quv maqsadlarini uyg'unlashtirish.
5. Bolalarning qiziqishlari va individual xususiyatlarini inobatga olish.
6. Faoliyatning o'yin shakli.
7. Metodik ta'minot va rejalashtirish.
8. Ota-onalar bilan hamkorlik.
9. Innovatsion yondashuv.

Loyihalashtirishda ta'lim va tarbiya jarayonlari birgalikda olib boriladi. Mashg'ulotlarning mazmuni bolalarning axloqiy fazilatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'ladi (halollik, birdamlik, o'zaro yordam). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik faoliyatni tashkil etishda **tarbiyaviy va o'quv maqsadlarini uyg'unlashtirish** bolalarning intellektual rivojlanishini ularning axloqiy, ijtimoiy va emotsional tarbiyasi bilan birgalikda olib borishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv o'quv jarayonida nafaqat bilim berish, balki bolalarning shaxs sifatida shakllanishini ta'minlashga qaratilgan. **Tarbiyaviy va o'quv maqsadlarini uyg'unlashtirish tamoyillari.**

1. Axloqiy fazilatlarni shakllantirish

2. O'quv materiallari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish

3. Amaliy faoliyatni tarbiyaviy mazmun bilan to'ldirish

4. Ko'rgazmalilik va namunaviy o'qitish.

5. Qiziqishlarni uyg'unlashtirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyati bolalarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlash, ijodiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda loyihalashtirish o'quv jarayonini bolalar ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtirishning eng samarali usullaridan biri sifatida qaraladi.

Loyihalashtirish faoliyatining mohiyati jihatidan loyihalashtirish faoliyati — bu bolalar bilan birgalikda muayyan bir mavzu yoki masala doirasida tadqiqot olib borish, muammolarni hal qilish va natijalarni amaliyotda qo'llashga yo'naltirilgan jarayon. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati bolalarning mustaqil izlanishlarini, yaratilgan mahsulot yoki yechimlarni hamda jamoaviy va individual ish shakllarini o'z ichiga oladi.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyati bolalarda, Bolalarning ijodkorligini rivojlantirish:

Loyihalar ijodkorlik va yangi g'oyalarni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Masalan, san'at loyihalari orqali bolalar tasviriy va musiqa san'ati bo'yicha ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mustaqil fikrlashni shakllantirish:

Loyihalar bolalarning o'z fikrlarini ifoda etishi, qaror qabul qilishi va o'z faoliyati uchun javobgarlikni his qilishiga yordam beradi.

Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish:

Guruhda ishlash orqali bolalar bir-biri bilan hamkorlik qilishni o'rganadi, bu esa ijtimoiy ko'nikmalarni mustahkamlaydi.

Qiziqarli va samarali ta'lim:

Loyihalashtirish faoliyati bolalarning qiziqishini oshiradi va ta'lim jarayonini jonlantiradi. Masalan, tabiatshunoslik loyihalarida bolalar tabiatni o'rganib, tajribalar o'tkazadi.

Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish:

Loyihalar bolalarda kundalik hayotda qo'llaniladigan ko'nikmalarni shakllantiradi, masalan, qo'l mehnati, konstruktorlar bilan ishlash yoki texnik vositalardan foydalanish.

Kompleks yondashuvni ta'minlash:

Loyihalar turli sohalarni birlashtirishga imkon beradi. Masalan, STEAM yondashuvida fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani birlashtirgan holda rivojlantiriladi.

Har bir yosh guruhida bolalarni jamoachilik ruhda tarbiyalash va har bir bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan bir xil shart-sharoitlar yaratish lozim. Bolalarni yosh guruhlariga taqsimlashda har bir guruhga faqat bir xil yoshdagi bolalarni tanlash va shunga qarab ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish. Bolalarning har xil faoliyat bilan shug'ullanishlari va bir-birlari bilan muloqotga kirisha olishlari uchun zarur bo'lgan moddiy muhitni yaratish. Buning uchun guruh xonasi va maydonchani gigienik, pedagogik, estetik talablar darajasida kerakli asbob-anjomlar bilan ta'minlash. Bolalarning yoshiga mos kun tartibiga rioya qilish va uning barqarorligini ta'minlash. Bolalar shaxsini shakllantiradigan faoliyat turlarini tashkil etish va bu faoliyatlar uchun kun tartibidan ma'lum vaqt ajratish.

Bolalarning har xil faoliyatlarini ilmiy asoslangan printsiplar asosida almashtirib borish

1. MTMning har xil yosh guruhlarida bolalar hayotini to'g'ri tashkil etish
2. Bolalarning faoliyatida ta'lim-tarbiya vazifalarni amalga oshirish va rahbarlik qilish.

Bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan pedagogik jarayon murakkab va rang-barangdir. Tarbiya masalalari ta'lim-tarbiya ishining tashkiliy

shakllari, bolalar faoliyatining har xil turlari: mashg'ulotlarda ta'lim berish orqali, ijodiy va qoidal o'yinlar, bolalarning mustaqil faoliyatlari, ularning o'z mehnati va kattalar mehnati bilan tanishtirish orqali, o'z-o'ziga xizmat qilish sayrlar o'tkazish gigienik tadbirlar orqali amalga oshiriladi. Ta'lim-tarbiya ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish MTMdagi pedagogik jarayonni, har bir faoliyat turini to'g'ri tashkil etishga bog'liq. MTMning pedagogik jarayonida ta'lim muhim ahamiyat kasb etadi va u kundalik hayotda, o'yinda, mehnatda, mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi. Mashg'ulotda ta'lim va tarbiya vazifalari xal etiladi. Bolalar tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishish, nutqni o'stirish va savod o'rganish, matematika, jismoniy madaniyat, tasviriy faoliyat, musiqa bo'yicha eng oddiy tasavvur va bilimlarni, malaka va ko'nikmalar sistemasini egallab oladilar. Bolalar egallab olishlari kerak bo'lgan bilim, malaka va ko'nikmalar MTM dasturida belgilab berilgan bo'lib, u bolalarning umumiy rivojlanishida va ularni maktab ta'limiga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Mashg'ulotlarda ta'lim berish didaktika printsiplari asosida bolalarning yosh va o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib ma lum izchillikda olib boriladi, mazmuni sekin-asta murakkablashtirib boriladi. Natijada u rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi xususiyatga ega bo'ladi. Dasturda har bir yosh guruhida xafta davomida o'tkaziladigan mashg'ulotlar soni va har bir mashg'ulot qancha davom etishi belgilab qo'yilgan. Tarbiyachi mana shunga asoslanib, o'zining xaftalik mashg'ulotlar jadvalini tuzib oladi, bu ta'limning hamma bo'limlari bo'yicha belgilangan ta'lim-tarbiya ishlarini to'g'ri taqsimlash va bir xilda amalga oshirishga imkon yaratadi. Mashg'ulotlar jadvalini tuzishda quyidagi talablarga rioya qilish kerak: Dasturning hamma bo'limlari bo'yicha mashg'ulotlarni haftaga teng taqsimlash. Xaftaning birinchi va oxirgi kuniga osonroq mashg'ulotlar qo'yiladi. Xaftaning seshanba, chorshanba va payshanba kunlarida bolalardagi aqliy faoliyat tezlashadi, shuning uchun bu kunlarga murakkabroq ishlar rejalashtiriladi. Kun davomida birinchi bo'lib bolalardan aqliy zo'r berishni ko'proq talab etadigan, kam harakatli mashg'ulotlar rejalashtiriladi (tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishtirish, ona tili, matematika). Ikkinchi mashg'ulotga engilroqlari: tasviriy faoliyat, jismoniy tarbiya, musiqa mashg'uloti va shunga

o'xshashlar rejalashtiriladi. Kun davomida mashg'ulotlar quyidagicha tartibda almashtirib boriladi: matematika va jismoniy tarbiya, ona tili va tasviriy faoliyat va hokazo. Mashg'ulotlarni bunday taqsimlash bolalarning dastur materialini engilroq o'zlashtirib olishiga imkon yaratadi. O'yin bolalarning muhim faoliyati hisoblanadi. U bolalarning jismoniy va ruhiy rivojlanishida, shaxs sifatida shakllanishida va bolalar jamoasining tashkil topishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Loyihalashtirish jarayoni ta'lim-tarbiyaviy faoliyatni tizimli va maqsadli tashkil etishga imkon berib, bolalarning har tomonlama rivojlanishi va barkamolligini ta'minlashga xizmat qiladi. Pedagogik jarayonlarni loyihalashtirishda ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash, ta'lim mazmunini yangilash hamda innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, bola shaxsini rivojlantirish, qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish va ijtimoiy moslashuvchanlikni oshirish kabi omillar ham e'tiborga olinadi. Ta'lim jarayonini samarali loyihalashtirish natijasida pedagoglarning kasbiy mahorati ortadi, tarbiyaviy ishlar tizimli ravishda amalga oshiriladi va ta'lim sifatining oshishiga erishiladi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik jarayonlarni loyihalashtirishga ijodiy va ilmiy yondashuv zarurdir.

Mazkur yondashuvlar ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish bilan birga, bolalarning intellektual, axloqiy va jismoniy rivojlanishiga ham sezilarli hissa qo'shadi. Shu bois pedagoglar va mutaxassislar pedagogik jarayonlarni loyihalashtirishda ilmiy asoslangan yondashuvlardan samarali foydalanishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. X Nuritdinova "MAKTABGACHA TAYYORLOV YOSHDAGI BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI" Евразийский журнал академических исследований 2022/3/17 <https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1492>

2. X Nuritdinova “SHAXSNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING AMALIY VAZIFALARI” Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar 2022/12/15

<https://zenodo.org/record/7445514>

3. XN Nuritdinova. “KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNING MOHIYATI VA UNING MUTAXASSISNI KASBIY SHAKLLANISHIDAGI O’RNI” Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. 1, № 7, 158-160, 2022.12.15

4. X Nuritdinova. “MULOQOT MUAMMOLARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNING MAZMUN TAVSIFI” «zamonaviy Dunyoda Innovatsion Tadqiqotlar: Nazariya Va Amaliyot» Nomli Ilmiy, Masofaviy, Onlayn Konferensiya, 1(28), 135–137. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7445534>

5. XN Nuritdinova. “[TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI](#)” Educational Research in Universal Sciences, 2, № 9, 212-214, 2023.9.21

6. XN Nuritdinova “TA’LIM JARAYONIDA BO ‘LAJAK MUTAXASSISLARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KASBIY TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH” Экономика и социум, 5-1 (108), 252-255, 2023, <https://cyberleninka.ru/article/n/ta-lim-jarayonida-bo-lajak-mutaxassislarning-kommunikativ-kompetentliligini-rivojlantirish-orqali-kasbiy-tayyorgarligini>

7. X Нуритдинова “Общетеоретические аспекты определения содержания образования и проектирования педагогической науки” Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education 1, № 6, 151-154 2023.5.17

8. Nuritdinova , X. N., & Bozorova, D. M. qizi. (2023). TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 89–92. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3932>